

פרטיכל מס' 2/ג

מישיבת ועדת הכספים

ביום ב', יב' בחשוון תש"ו (23.10.50)

נוכחים חברי הועדה:

היו"ר ד.צ. פנקס
י. אפרתי
י. גדר
א. בן-אליעזר
א. גרנות
ש. דיין
א. הרצפלד
א.ס. גניחובסקי
א. חושי
ב. רפטור
י. רוקח

ש. ספינק - מטעם האוצר
מ. אילון - מזכיר ועדת הכספים

ד. הורוביץ - המנהל הכללי של משרד האוצר
ש. זגני - מטעם האוצר
ד"ר מנדלסון - מנהל הטכס והבלו
סר אברך - מטעם משרד החינוך והתרבות.

מוזמנים:

הישיבה נפתחה בשעה 10.00

היו"ר ד.צ. פנקס:

אני פותח את הישיבה.
אני מציע שנקדיש רגעים אחדים לפרשה שקבלנו
בה החלטת ביניים באחת הישיבות הקודמות והיא, פרשת תוספת עובדים למחלקת ~~שם הפרשה~~
מס המותרות. הוטל עלי לברר עם ד"ר מנדלסון את פרטי הדרישה הזו. עשיתי זאת,
וד"ר מנדלסון הגיש לי גם מספר מסמכים שהיו צריכים להוכיח את הדבר.
אני מצטער לציין שדעתו היא, כי גם לאחר
התוספת הזו לא תהיה הכנסה גדולה בהרבה מן הרשום בתקציב, אם לא יבואו שנויים
במסכת מס המותרות. על שנויים אלה תדון ועדת המשנה.
העיון שלי בפרטים שהוגשו, מצדיק את המלצת
הועדה על תוספת של אותם העובדים אשר בחלקם כבר נכנסו לעבודה ובחלקם עדיין
מחכים להחלטה סופית שלנו. המספר הכולל של העובדים במחלקת מס המותרות יעמוד
אחרי התוספת על 160, מספר שאינני חושבו לגדול מדי, בהתחשב עם היקף הגבייה
ועם הצורה בה היא נעשית עכשיו.
לא הייתי רוצה להטריד את הועדה ביתר
הסברים. באתי לידי מסקנה שאין אפשרות אחרת מאשר לאשר את התוספת הזו. חיוק
הגביה הוא אינשרס כללי. אם הטלנו מס מותרות, צריכים אנו להיות מעוניינים
שיגבו אותו בסדר.
אני מציע, איפוא, לועדה לאשר סופית את
התקציב שהוגש לנו באחת הישיבות הקודמות ואת הדרישה לקבלת 80 עובדים נוספים
במחלקה זו. קבענו שהסכום יוקח לעת עתה מהרזרבה. אם יוגש תקציב נוסף, ייכלל
סכום זה בתקציב הנוסף.

י. בדר:

כל המדיניות הכלכלית של הממשלה מביאה לידי צמצום כמות המותרות בארץ, ואינני מכין איך ישנה התקוה, באותו זמן, שכמות המותרות המצומצמת תתן יותר מס מותרות. בכדי להגשים את התקוה הזו דורשים מאתנו שנגדיל את המנגנון. לא הוכח לנו שישנה תועלת ואיזה שהוא סיכוי נוסף בהוצאה נוספת זו; לא הוכח לנו שאין אפשרות להגיע לאותן התוצאות ע"י ארגון הטס מחדש וכן ארגון הגביה. לפי ההצעה בנוגע לתקציב נוסף לסעד, אני רואה שנכנסנו לתקופה של תקציב גמיש - סינן אינפלציוני טבעי - אבל לא הייתי רוצה שהשיטה הזו תמצא תומכים דוקא בוועדה זו.

לכן, לצערי הרב, למרות שיש לי אמון רב בכמה מהאנשים המטפלים במס המותרות, לא אוכל להצביע בעד הגדלת מנגנון זה.

ד"ר מנדלסון:

הצו החדש של הרחבת מס המותרות בחדש אפריל, הביא את המס להיקף רחב פי שניים. קמלנו את האישור לגבות את המס, אבל לא קבלנו כל כלים להשתמש בהם לשם כך. היה הכרח בקבלת עובדים יומיים.

אמנם, הקיצוב החדש הקטין במקצת את סכומי המס הזה, אבל בכל זאת הערכתנו היא, שנגיע בערך ל- $3\frac{1}{2}$ מיליון ל"י. אגב, ישנה תופעה בולטת, שעקב המלחמה בשוק השחור ישנה העלאה ניכרת בהכנסות, למרות הקטנת הגביות; דבר זה מראה שהיו אצלנו לקויים וקשיים שלא יכלנו להתגבר עליהם.

כעת, רק 10% של המס נגבה בבתי המכס. הוא נגבה עכשיו בעיקר על התוצרת המקומית. ענפי הריהוט שאיננו "לכל" והתכשיטים סכניטיים 150.000 ל"י בכל חודש.

אני מבקש מאד שיינתן האישור למנגנון המינימלי אותו אנו דורשים. ייתכן שאפשר להגיע לשיטות יעילות יותר של גביה, אבל בשלב הראשון הוא נתינת אפשרות לעבוד.

בהזדמנות זו אני רוצה לומר לוועדה, כי אנו סובלים באגף שלנו מחוסר קטלני בעובדים. יודע אני שמעייף זה אינו עומד כעת על סדר-היום, אבל אני חושב שיהיה הכרח לדון בו בזמן הקרוב ביותר.

ד. הרביץ:

אשר לדברי בדר, לא נכוונה, לדעתי, ההנחה שכמות המצרכים החיוניים למחצה ובלתי חיוניים לא תגדל. בקשר עם החלטת הממשלה על יבוא בלי תמורה, יהיה אימפורט די ניכר של מצרכים שעליהם חל מס המותרות, וע"י כך יוגדל שטח פעולתו של האגף הזה.

לא נכון גם להניח שמס זה חל רק על מותרות. ישנה שורה שלמה של מצרכים שאינם יכולים להיחשב כמותרות, ובכל זאת חל עליהם המס, ומצרכים אלה לא אזלו מן השוק.

הנימוק של בדר, שאנו עומדים בפני תוספת תקציב כמו בטעד, למשל, הוא רק נימוק "להיפך", אבל אי אפשר להחליט רק על תוספת הוצאה, מבלי לדאוג לתוספת הכנסה. על כן, דוקא מפני זה שישנו היום לפנינו סעיף כזה, צריך היה ד"ר בדר לתמוך בהצעה הזו, להבטיח מצד שני של המאזן, הכנסה מתאימה.

פ. נפתלי:

אני מבקש לא לערבב כאן סעיפים אחרים של התקציב. פה ישנה שאלה פשוטה מאד. איננו מדברים ברגע זה על תיקון במס המותרות וכד'; על הדברים האלה נדבר בוועדה. השאלה היא, אם זוהי מדיניות חסכונית, אם החיסכון הוא בגבית מסים. החלטנו על המס הזה, הוא דורש מנגנון גביה, ועל כן, אם כולנו מעוניינים להגיע להכנסה הגדולה ביותר מן התקציב, צריכים אנו, לדעתי, להסכים להוצאות האלה.

ב. רפסור:
בישיבה הקודמת היה לנו בירור בענין זה.
אפרנו כי לאחר שועדת המשנה למס מותרות
תברוק את העניינים, נחזור לדון על ההגדלה היסודית.

היו"ר ד.צ. פנסט:
בישיבה הקודמת הציג האוצר לאשר שמונים פקידים
נוספים לפחלקת מס המותרות. הועדה החליטה
לאשר את מחצית המספר ולהטיל על היו"ר לבדוק, אם יש לדעתו, לפי פסכיים
שיקבל זדיון עם ד"ר מנדלסון, הכרח בתוספת זו. אני חוזר ואומר, כי אני
משוכנע שכנגד הכרח הוא להוסיף את האנשים האלה.

אני מבקש לא להרחיב את הוכחה ולקבל לתשומת
לב את הודעתי.

ב. רפסור:
בישיבה הקודמת אמרו לנו כי העיקר הוא 40
פקידים, וזאת אישרנו. אשר לשאר, קיימת ועדה
מס מותרות. אני, למשל, בעד צמצום בסוגים מסוימים של סחורות, וכנגד זה
בעד הרחבת המס על סוגים אחרים. אינני הושב שיכביר מאד על ד"ר מנדלסון
אם ישב אתנו מחר ומחתיים בוועדת המשנה, גרון יחד ונגיד למסקנות. אין
כל סיבה שנחליט היום על תוספת של עוד 40 פקידים, וכאשר הועדה תחליט
שאין זה סתאים, ישנו.

כל הכבוד והאמון ליו"ר, אבל אם קיימת ועדה,
אין כל הגיון ואין זה טוב להחליט היום על דבר, אשר אולי יצטרכו מחר
לשנותו.

א. גרנות:
הבעיה העיקרית היתה, שחוסר פקידים פכיא
לידי הפסד כספים מכיון שגבית המסים אינה
מספיקה. כדי להתגבר על הדבר הזה, קבלנו החלטה על תוספת של 40 איש.
אני שואל את היו"ר, אם 40 איש אלה עונים עכשיו על הצרכים הדחופים
 ביותר ומכסים על הסכנה של הפסד כספי. אם מספר זה מספיק, אפשר לחכות
 כמה ימים, אבל אם מספר זה אינו עונה על הצרכים הדחופים ביותר, נאשר
 היום את המספר הנוסף, היות ואינני רוצה בהפסד כספי.

י. אפרתי:
עלינו להתיחס בכבוד להחלטת הועדה. ועדת
הכספים החליטה למסור ליו"ר הועדה ~~היא~~
לבדוק אם יש צורך להוסיף את מספר הפקידים הנדרש, והוא הודיע לנו
שיש בכך צורך. אני מבין שאין זה קשור כלל עם שנויים. ההצעות על פיקוח
יעיל יותר ועל הגדלת המס, אינן קשורות כלל עם החלטתנו. לכן, אני מציע
שנאשר מה שהוחלט על ידינו בישיבה הקודמת.

היו"ר ד.צ. פנסט:
קבענו שאם ישנה אפשרות יוקחו אנשים אלה
מתוך המנגנון הממשלתי.

אני מציע לוועדה, לאחר שמסרתי את חות דעתי
על פי מה שוטל עלי, לאשר את התקציב הנוסף.

ההצעה נתמבלה לאחר הצבעה.

ב. רפסור:
אני מציע לדון על תוספת הפקידים לאחר
הישיבה של ועדת המשנה למס מותרות.

ההצעה נדחתה לאחר הצבעה.

היו"ר ד. צ. פנטס:

אולי ירשה לי ד"ר מנדלסון עוד הערה אחת, שאני מקווה כי אוכל לעשותה על דעת כל הועדה. בבירור שהיה לי עם ד"ר מנדלסון שמעתי מפיו שהפיקוח נגד ההברחות מהמכס אינו די יעיל. אנו שומעים שהמדינה נפגעת ע"י כל מיני הברחות פנימה והחוצה. אם אמת הדבר שאין כל פיקוח על האניות העוגנות בנמלים, אני חושב שהמצב הוא חמור. אם אנו רוצים לקבוע מדיניות טובה, יש הכרח בקיום החוקים, ועלינו לדאוג שיקיטו אותם.

י. רוקח:

אני רוצה להשתמש בהזדמנות זו ולהביע דעה ששמעתי מאורחים ותיירים הבאים לארץ. הם דיברו אתי במרידות עצומה על הצורה בה נערך החיפוש אצלם בכואם ארצה ועל החיסוס הבלתי אדיב. הם אמרו כי הצורה היא כה טעליבה, שאינם יכולים לעבור על כך בשתיקה. אין זו שאלה של חיפושים, יש צורך בהם, אבל חוסר האדיבות פוגע מאד, ויש הכרח להפסיק זאת. אני חושב שהמדינה מפסידה ע"י כך אולי יותר מאשר המכס מרויח מהחיפושים האלה. אני דורש שיהיה בירור על דבר זה.

א. ס. גניחובסקי:

אני רוצה להשתמש בהזדמנות זו ולציין מהו הרושם שאני קבלתי מבקורי בנמל. הרושם שלי הוא, כי יש מחסור גדול בפקידים. אינני מבין איך מטשלת פועלים יכולה להוטות ניצול כזה של העובדים שם; עובדים ארבע עשרה ואפילו שש עשרה שעות ביום. מוכרח לבוא תיקון לכך;

אני מצטרף לדעתו של רוקח על חוסר האדיבות, אבל אני חושב שגם זה בא מחוסר פקסדים ועובדים בנמל. כמו שישנה מארכת באוירון, צריכים להיות אנשים אשר יקבלו בסדר פנים יפות את הבאים לארץ; אינני אומר זאת רק כלפי תיירים, אלא גם כלפי עולים.

כשהתיירים באים לארץ מחליפים להם את הכסף והם מקבלים רק צ'קים של 50 ל"י; אח"כ הם צריכים לשלם סכומים קטנים בעד מכס וכד', וכשאינם יכולים לעשות זאת מחוסר כסף קטן, עונה להם הנהורה היושבת בקופה כי לה אין עודף ועליהם ללכת ולחפש להם כסף קטן. האם אי אפשר לסדר שבקופה זו יהיה סכום כסוים של כסף קטן? האם כך צריך להתיחס לתיירים?

אשר למזנון הנמצא בנמל היפה, אני חושב שזוהי ממש שערוריה; הלכלוך עצום, הצורה איננה והמזנון הוא בלתי כשר. אני חושב שיש הכרח לדאוג לכך שהדבר ישתנה.

הרושם שאני קבלתי הוא כי ישנו יחס גרוע מצד העובדים בנמל במיוחד כלפי יהודים בעלי זקנים. זוהי אפירה מכווערת ואני רוצה שהדבר לא יישנה.

א. הושי:

אני מציע שיהיה דיון מיוחד על הענין הזה, כי אין כל טעם לברר כך שאלה כה חשובה. יש צורך להזמין לישיבה מיוחדת את האנשים הנוגעים בובר ולברר יחד אתם.

נכון מה שהעיר היו"ר ביחס לשמירה הבלתי יעילה על האניות. בנמל חיפה ישנם בטן הכל 35 שוטרים והם עובדים בשלוש משטרות; ברור שאם ביום אחד עוגנות בנמל חיפה 40 אניות, אין ביכולתם של 12 שוטרים להיות על כל האניות ולפקח.

נכון גם שקיימים שני הדברים יחד: גם אדיבות וגם חוסר אדיבות, גם חיסוס וגם חוסר חיסוס. אני רוצה רק לציין שבניו-יורק מחפשים הרבה יותר מאשר בארץ ובהרבה פחות אדיבות.

ישנה הכרח חמורה מאד מאמריקה; נכבטים לארץ יהודים העושים רושם של נכבדים וחשובים מאד והם מבריחים כמויות עצומות. גניחובסקי דיבר על יחס גרוע במיוחד ליהודים בעלי זקן. לדעתי, צריך לחשוב שבע פעמים עד שמשטיעים סמועה כזו; אולם, תארו לכם שבאניה ישראלית מסוימת טסלמים לאדם 120 ל"י בכדי שיסגיה על הכשרות ואח"כ מתברר

שאותו האדם הבריח באניה בשר חזיר, מה אפשר לעשות? האם מר בניחובסקי ידרוש שלא יעשו חיפוש אצל אדם כזה?

באות אניות יהודים מפולין ומבריחים מפולין מכומים גדולים בדולרים. ודאי שמעתם שתפסו אצל יהודיה אחת מפולין 1.600 דולרים בתוך לימון... .

אשר למסעדה, אני דרשתי עוד לפני שנתיים שתיפתח מסעדה כשרה בנמל חיפה; שנתיים ימים דנים במסעדה בענין בנין מסעדה כשרה ועדיין לא הוחלט על כך.

אני מציע שהועדה תשמע דו"ח בענינים אלה ותדון על כל הדברים. בדברים אשר נשמעו כאן יש חלק גדול שהוא אמת, אולם ישנו גם חלק שאינו אמת וצריך לברוק את הדברים.

א. גרנות:
כאים לארץ אנשים מכובדים מאד למטרות חשובות מאד והם מתאוננים קשות על צורת החיפוש ועל הזמן הרב שהם נאלצים לבזבז בשדה התעופה ובנמל. פה מזכרח לבוא שיבוי. יש משהו במכונה הזו שאיננו דופק.

ב. רפטור:
אני יודע שבכל הענינים האלה ישנן הגזמות רבות. אבל ישנם גם דברים צודקים. אני מתפלא מאד שהאוצר ושר התחבורה אינם שמים לב זה חדשים למה שנעשה בשטח זה ולמה שנכתב בעתונות. אני סניח למפרע שחלק גדול מהדברים הם חסרי כל יסוד, אבל משום שאין מבררים שום עובדה ואין שמים לב למצב, יש בארץ הרגשה של הפקרות. היות ומשרד המכס קשור עם האוצר, וועדות הכספים גם היא קשורה עם האוצר, עלינו לדון על הדבר הזה ביטודיות. אולם, איבני רואה כל תועלת שהוערה כולה חשב ותשטע את כל העובדות. אני מציע להטיל על ועדה קטנה של 4-5 חברים שישובו פעם או פעמיים, ישמעו את ד"ר סנדלסון ואחרים ויציעו הצעות קונסטרוקטיביות. אם דבר זה יחייב הוצאה נוספת של 20 אלף ל"י לשנה, אדרבא ואדרבא, בכדי להוסיף לנו כבוד - נעשה זאת.

זוהי הצעתי לטיכום הבירור.

י. בדר:
בראשית דברי ברצוני לומר כמה מלים על בעית העולים מפולין, משום שהיא קרובה ללבי. מפולים אסור להוציא עכשיו שום דבר, והאנשים כאים ממש עניים. בפולין אפשר לחיות בשפע חודש ימים בעד 10 דולרים. אנשים מבריחים בסכנת נפשות את שארית רכושם בצורת דולרים; מוכרים טה שהיה להם בחינם ממש ומביאים זאת ארצה. כאן הם עומדים בפני מצב שיתנו להם בערך 300 ל"י בעד 1.000 דולר, והסכום בו היו יכולים לחיות בפולין במשך 10 שנים טוחלף להם בסכום כה קטן שאינם יודעים מה לעשות בו.

האם שמעתם על החרמת המזונות? לדעתי, זה מטש מזעזע. יש הכרח למצוא איזו שהיא דרך אחרת. אני יודע שהיהודים מ"סולל בונה", עו הסוחר הקטן ביותר, יש להם סידורים מיוחדים והם אינם מקבלים בערך שלושים ל"י בעד מאה דולרים; ולטה ינהגו כך דוקא עם עולים מפולין?

אשר לטיפול באנשים, יושבים בנמל חיפה אנשים 5-6 שעות ועליהם לחכות, ובכל האולם הזה ישנו רק ספטל אחד לארבעה אנשים. האם כך מקבלים אנשים?

א. הרצפלד:
האם אנחנו מדברים רק על הסכס והפסלנמים, או על הנמל בכללו? אני רוצה להגיד לך, ד"ר סנדלסון, כי אם יש מקום שאפשר לכנותו בשם "אי הדמעות", הרי הוא שער העליה.

אני חושב שצריך לעשות זעקה על כך שממש כל הארץ תרעד. זה ענין כאוב
מכל מה שאנו מדברים עליו, ומוכרח להסתדר - ובקרוב.

אני מציע שנביא הצעה לישיבה הבאה;
עדיין אינני יודע מה תהיה ההצעה בדיוק, אבל ודאי תהיה הצעה.

היו"ר ד.צ. פנקס:
שמעתי מד"ר הורוביץ, כי האוצר איננו
מתנגד לכך, שתהיה ועדה אשר תבדוק את
הסדרים, עד כמה שהם נוגעים למכס וכו', וגם תציע הצעות. אינני יודע אם
יעלה בידינו לבחור ועדת משנה מצומצמת, היות וכל החברים מעוניינים
ודאי להשתתף בבירור זה.

אני מבקש מד"ר מנדלסון, או מישהו אחר
מהאוצר, יביא לנו דוח מרוכז על סדרי העבודה וגם על הצעות לשנויים,
ואח"כ נבחר בוועדת משנה אשר תשב, אולי אפילו בחיפה, ותציע אח"כ הצעות
לאוצר או לממשלה, לא רק בשאלות תקציביות, אלא גם בבירור כל השאלה.

שמעתי שממשלת ישראל מחזיקה בנסל
חיפה מסעדה בלתי כשרה, ואני חושב שזוהי ממש רשעות; זהו חוטא טאקט מדהים
וטכה את הנפש, שכאשר באים לארץ עשרות אלפי יהודים, המסעדה היחידה
בנסל אינה כשרה ואינה מאפשרת לכל אחד לאכל בה. אינני מדבר על הצד הדתי,
אלא על הצד האנושי.

עלי לציין כי אין גרוע כנסל לוד;
קודם כל מבחינת הסדר והלחץ של אופן קבלת האנשים כשהם יורדים מן
האוויר. בכל במלי האויר בעולם בהם בקרתי שורר סדר מופתי, כל העובדים
ואפסלו הסבלים לבושים במדים ועושים רושם נקי ומסודר, בשעה שהסבלים
בלוד, למשל, אינם לבושים במדים ועושים רושם מלוכלך ורוחה עד מאד.

א. בן-אליעזר:
לא השתתפתי בדיון הזה, כי לא רציתי
לחזור על דברים שהושמעו כאן, אבל
אני רואה שההצעה המעשית שנשמעה כאן מתחילה ללכת בדרכים עקלקלות וזאת
ברצוני לעצור. אני מציע שוועדת המשנה תיבחר סיד, אטור לנו לדחות את
הדבר. אינני חושב שצריך להגביל את הוועדה הזו רק בענייני אדיבות ומכס.
יש צורך לברר גם את כל השאלות האחרות ולא להגביל את הוועדה.

י. רוקח:
אנו ועדת כספים ואינני חושב שיש לנו
מסכות לבדוק את כל הדברים עליהם דברנו
כאן. לפני שנתיים אישרנו תקציב של תחבורה, מבלי כל בדיקה, וכולנו הכינו
"על חסא" על כך ואטרנו כי נתקן את המצב בשנה הבאה, אולם גם השנה לא
תיקנו אותו. אשוננו שוב תקציב גדול של התבורה מכל המינים ולא עשינו דבר.
אני חושב שכולנו לא בסדר.

ועדת הכספים אינה יכולה לבדוק את כל
הקומפלקט הזה של יחסים וכו', כי הוא חורג ממסגרת מסכוייתנו. עלינו
להמליץ שתיבחר ועדת חקירה פרלמנטרית והיא תעשה זאת. בינתיים תבדוק
ועדת התקציב את התקציב לתחבורה, במהירות האפשרית.

היו"ר ד.צ. פנקס:
ברגע הראשון היו גם לי אותם הספקות,
מה במסכותנו לבדוק ומה אינו במסכותנו.
אולם, היות ואנו חייבים, בקשר עם תקציבי התחבורה, לבדוק גם את תקציבי
הנסלים והסידורים בנסל, אני חושב שבמסכותנו להרכיב ועדה אשר תבדוק את על
הקומפלקט הזה. אנו יוצאים מנקודת התקציב והדברים הנובעים ממנו. בענין
התחבורה צריכה היתה להיות ועדה משותפת עם ועדת הכלכלה, אולם טר טנחם
בדך הודיע לי כי הוא נוסע לחו"ל, אינו יכול לרכז אותה ובקש ממני לעשות
זאת.

אני מקבל את הנוסח של בן-אליעזר, שנרכיב ועדת משנה וניתן לכל מי שרוצה להשתתף בה לעשות זאת. הועדה תשב עם כל הגורמים המעוניינים, תצא לנפול, תכיר את הדברים ותביא את המסקנות.

ד. הורוביץ: משרד האוצר תומך בהצעה זו. אני מציע לכלול במסמכותה של הועדה גם את חלוקת הסמכויות הנטלים וכשדות התעופה.

ד"ר מנדלסון: אני מסכים שועדת המשנה תקח על עצמה לעזור לנו בניירורים. אני מקבל את כל התלוונות וההאשמות שנשמעו כאן, כי אני רואה את תפקידי המכס בכל הדברים האלה, אם כי נוהגים בנו בכל מקום כמו באורחים ואין נוהגים לנו כל סמכות לפעול.

לטובת העובדים אני חייב לומר, כי ברור הטקסטים אין התנאים האובייקטיביים מאפשרים להם לעבוד ביתר יעילות טאשר הם עובדים בה. את התנאים האלה אפשר לתקן אולי ע"י תקציב של 80-90 אלף ל"י, ואז יוכלו העובדים לשרת את הקהל בהרבה יותר יעילות.

בנוגע לתיירים, ישנן הוראות ברורות לגמרי, לא לעשות חיפושים, אלא במקרים שישנן ידיעות די מוסמכות על תיירים אלה. פקיד שאינו נשמע להוראה זו, מפסיד טיוד את מקום עבודתו. לעתים קרובות מתחילים הפקידים להתוכח עם התיירים, וגם זאת נאסר עליהם לעשות. גם דבר כזה יכול להביא לידי פיטורים מהעבודה. אין כל הקלות בנוגע לפקידים שאינם נשמעים להוראות המפורשות האלה.

עלי להביא לידיעת הועדה, כי הפקידים אשר עובדים בשדה התעופה בלוד, למשל, עובדים 11-12 שעות ביום ומקבלים משכורת בגובה של 45-50 ל"י. הם צריכים להיות בעלי השכלה ולדעת כמה שפות, וועליכם להבין כי איבני יכול למצוא חומר אנושי מתאים לעבודה בתנאים בהם אנו מציעים להם לעבוד.

המכס צריך לבצע את העברת הזואלוטה; הפקידים אינם יכולים, באופן רוחני, לבצע את המלאכה שהיו צריכים לעשות, להוציא את הרולרים שנעלי הנאים ארצה, מבצלים, מליטונים וכד'. אנו כבר מזניחים את העניין הזה כרבע שנה, כי אין פשוט אפשרות לעשות זאת.

לעולים החדשים אין מחרימים דבר. אנו מציעים לאוצר לתת להם 2-3 חדשים, בהם תהיה להם רשות להכניס את צרכי הסזון שהם מביאים לצרכיהם הם, אבל ברור שאט אדם מביא 200 קילו נקניק מביין אחד, אינו מביא זאת לתצרוכתו הפרטית; אבל גם אז איננו מחרימים את הסזון, אלא מעבירים אותו למפקח על הסזונות ומגיעים לידי פשרה בנסגע למחיריים.

אני חייב לומר לוועדה, כי כמעט בלתי אפשרי הוא לענות על כל מה שנכתב מדי יום ביומו בעתוננים. סופיעות שם ידיעות שכמעט כולן, מצוננות מן האצבע ואיננו יכולים לענות עליהן.

אם כי אין זה תפקיד המכס, אני, באופן אישי, עשיתי מאמץ כדי לשפר את התנאים בשער העליה, אולם זה לא הועיל הרבה.

י. אפרתי: אני מציע שועדת המשנה תהיה באותו הרכב של ועדת המשנה לתקציב התחבורה, אלא שהיו"ר יהיה פנקס במקום מנחם נדר שיצא את הארץ.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אני מוכן לשאול את אנשי ועדת הכלכלה, אם הם מעונינים להצטרף לוועדה זו ולתת אפשרות לכל המעוניין להשתתף בדיונים. הוועדה תשמע מהמקונים על הפכס את כל הדברים שיוכלו להשמיע לה בענין זה, תקבל מסמכים ודו"ח ואח"כ תקבל מסקנות וחציע תיקונים ששנויים.

א. הרצפלד:

אני מבקש לדחות את בחירת חברי הוועדה הזו לפחר, כי ברצוני עדיין להתייעץ.

ד"ר פנדלסון:

שלושה אנשים מטשרד מבקר המדינה חוקרים עכשיו את ענין הסמכויות, הכפילות ושיפור כל השירותים. הדו"ח יהיה מוכן בעוד שבועיים.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אני בטוח שנשתמש גם בדו"ח זה.

י. רוקח:

מה בנוגע לענין הסעד?

היו"ר ד.צ. פנקס:

היה רצוני שההצעה שהוגשה ע"י משרד הסעד, תוגש תהילה לאוצר, כי אנו עומדים על כך שלא נקבל הצעות של משרדים בודדים. אני רוצה שאנו, כוועדת כספים, לא נמטה מדרכנו.

ד. הורוביץ:

אני רוצה להודיע לחברי הוועדה, כי אנו נמסוד היום את הדו"ח של קלצקי, מומחה יהודי מהאומ"מ אשר הוזמן על ידי ~~הממשלה~~ לארץ למשך חדשיים, כדי לבדוק את הפצב הכלכלי והמדיניות הכלכלית, וזהו הדו"ח אשר הוא הגיש לנו. אני רוצה רק להעיר כי הדו"ח הזה הוא סודי בהחלט ואינו ניתן לפרסום, לא בכלל ולא בחלקו.

אשר לסעד, היינו מעדיפים לדחות זאת לישיבה הבאה, כדי שנוכל לבדוק את ההצעה.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אנו עוברים לענין החנוך.

מר אברך:

רצונו של המשרד הוא כי תקציב משרד החנוך יבוא על סיפוח. מרשה לעצמי, נטרם שאענה על כמה שאלות בודדות, לטכנ"ה הדרישות, או יותר נכון מה ששאלתו של משרד החנוך לגבי ועדת הכספים. מלבד השאלות שעשנן בוועדת הכספים למשרד החנוך, ישנה שאלה עיקרית למשרד החנוך כלפי ועדת הכספים. על כן, יהיה נכון אם אמסוד לוועדה מה המשרד מבקש ממנה.

אנו מבקשים לפתור את שאלת תוספת המשכרת לטורים ע"י תוספת לתקציב החנוך. איננו יכולים לוטר את הסכום, כל עוד לא שמענו מהאוצר הודעה על הסכום או על החלוקה בין הרשויות הטקומיות והאוצר. ידוע לוועדה כי הדברים אמורים בסכום של מיליון וחמשים אלף ל"י, שהוא בעקרו משבון מדויק ובחלקו חשבון משוער. על דרך חלוקתו ועל צירוף החלק הזה לתקציב החנוך כבר עתה כי את המשכרת צריך להתחיל לשלם כבר עכשיו לפי הדרגא המדשה. בתוך זה כלולה המפרעה שטולמה לטורים עד אפריל ואלוקתה בין הטמטלה והרשויות הטקומיות.

דבר שני, התוספת למשכרת המורים היא העז שהוכנסה לאחר שהתקציב כבר אושר, אבל היו חלונות אחרות לגבי התקציב. אנו היינו סבורים כי מבחינה פורמלית אין משרד החנוך יכול לבא ולבקש תוספת על התקציב שאושר על ידי הממשלה. לכן, מבחינה פורמלית, אין משרד החנוך רואה עצמו רשאי לבקש לועדה זו תוספת של רזרבה לתקציב הזה, מלבד מה שדרוש למשכרת המורים. אף על פי כן רואה המשרד לנכון, לנוכח הצרכים החסורים בכמה סעיפים, שלרשות האוצר תועמד ע"י ועדת הכספים רזרבה של סאתיים עד סאתיים וחמישים אלף ל"י להוצאות של החנוך במדה שתהיינה ויהיה הכרח בהם.

דבר שלישי, כמה שנויים קלים בתוך התקציב והם: בטילה מהרזרבה כפי שהתקציב הוא כיום. איננו רואים ברזרבה הנוכחית של 34 אלף ל"י, רזרבה לתקציב החנוך. הכל יודעים שאין זאת רזרבה כספית להוצאות ולצרכים החיוניים שלנו. היינו מבקשים רזרבה זו, מתוך כמה צרכים שהתעוררו במשך השנה, לחלק לשלושה סעיפים: 10 אלפים ל"י לאגודי הספורט, כהקצבות; 5 אלפים ל"י לתקציב שר 5 אונסקו; 10 אלפים ל"י לתמיכה במוסדות מרבות, שעיקרה יהיה למפעלי התרבות במדרשה המרכזית שהחלטנו להקימה על הר כנען. זוהי מדרשה מרכזית לעולים חדשים בעלי השכלה גבוהה. קבלנו שורה של בנינים על הר כנען ושם, יחד עם הסוכנות היהודית, מקימים מדרשה מרכזית ללמוד אינטנסיבי של עולים בעל-השכלה גבוהה. הם נכנסים לשם לכמה חדשים, ואחרי כן יכולים להאחז במקצוע שלפם ביתר קלות. ההסכם עם הסוכנות היהודית על כלכלת האנשים, החזקת המטבח וכו' כבר נחתם. אנו נותנים רק את ההוצאה וחלק משפוח הבתים.

עפשו אשיב על שאלות. אתחיל בהסכמה על אגף התרבות. אם בחנוך מצאנו מערכת חיה ומושלמת כמעט עבורה של עשרות בשנים, הרי בשטח התרבות לא מצאנו ענין ערוך ומסודר. אתר לעצמי לוטר כי בתקופה שהמשרד קבל לידינו את האגף הזה בעשתה עבורה רבה ורצינית מאד.

אנו רואים כיום באגף שלש מחלקות עיקריות: קליטה תרבותית, השכלה לעם, אמנות וספרות. אף על פי שבנין זה הופך במקצת בנין מיניסטריאלי אחרים בארצות חוץ, לא הצבנו לנו מטרה לבנות את האגף הזה על כל עמודיו, אלא רק לתת לו מסד. היום, לאחר 10 חדשים, אנו רואים כבר את ראשית בנינו של האגף הזה.

קליטת העליה מתרכזת בעיקרה בהוראת הלשון. הוצאנו מכאן כל מיני פעולות שאולי היו יפות לגופן, אבל אנו הצטמצמו בפעולה של הקניית הלשון ובדרך הפרוכות ביותר. הדגש נתן עכשיו על אולפני למוד. ישנם קרוב לאלפיים חמש מאות תלמידים. הסוכנות היהודית מסזיקה את העולים במחנות, ובמקום שהם ילכו בסלים הרי הם לומדים עברית בזמנם הפנוי. הם עובדים 7 עד 8 שעות ביום והעובדא היא שקבלנו רק ברכות מהחנשים אשר עברו את האולפנים האלה.

דבר שני הוא העתון המנוקד; דבר שלישי - ידיעת הארץ. העתון מופץ ב-10 אלפים אכסמפלרים ועיקרו מלים שמושיות ושיחה שוטפת. הופיעו כבר 75 גליונות. 4 אלפים אכסמפלרים נתנים למחנות העולים חנם והשאר נמכר ברחוב בסחיר של 20 מיל הגליון.

בשטח ההשכלה לעם, הפעולה העיקרית נעשית יחד עם הרשויות המקומיות. כאן מדובר על שעורי ערב למבוגרים בדרגות גבוהות קצת יותר ועל מכונימים להשכלה שפגתם היא לתת אפשרות לאנשים להרים את רמת תרבותם. דבר זה מופעל על ידי אנשי האוניברסיטה העברית.

ישנם גרעינים למחלקה לאמנויות, והם אינם סכוניים לאמנות הצרופה כלבד, אלא גם הם, האלפנט העיקרי שבהם, הוא הקלטת העליה. דבר ראשון שעשינו היה, הקמת מכון לאסיף המוסיקה היהודית. במשך חצי שנה הקלטנו ניגונים, שירים ותפלות והנצחנו אותם. הקמנו מקהלות בישובי העולים.

גם בשטח האמנות הפלסטית אין הדברים אמורים בסכומים גדולים ובאיך גדול, אבל ישנם גנזים של יצירות יקרות ערך ופדינת ישראל הביאה במשך שנתיים אלה אוצרות רבים שהיו בידי יהודים. במשך חדשים הצלחנו לביא לארץ ששים עבודות יקרות מאד. מר דפריס דה-פריס, פנהל המוזיאון הפלכותי בהאג בכי ערוננו לצאת למסע של חצי שנה ולהביא לארץ מטובי היצירות.

המדור לספריות, גם הוא אינו עושה את עבודת הספריות לשמה. במעט מאד כסף צייד המדור הזה כמעט כל ישוב חדש בספרית מסד. קמה ספרייה ביירות העוברת בישובים.

אינני רוצה למנות כאן ענפים אחרים של עבודת האגף הזה, אשר התחיל לפעול כמעט ללא תקציב. יכולנו לעשות כדוגמת משרדים אחרים ולבנות אגף ורק אחרי-כן להתחיל לפעול; אולם, ידענו כי אין לנו כסף והחלטנו ללכת בשיטה הפוכה: להקים תחילה את תאי הבצוע ורק אח"כ לשים עליהם גג. מותר לי לומר שעוד חזון לגג הזה, אפילו בעוד שנה.

הרכוז האדמיניסטרטיבי הוא בידי הטזכיר הכללי והרכוז הרוחני בידי השר. אין לפי שעה שנהל אגף ועדדים איננו רואים בזה צורך בשנה זו, ואין בדעתנו להוציא כסף על אדמיניסטרציה.

אשיב עכשיו לשאלותיו של בניחובסקי. הוא שאל על קרן הסטיפנדיות לעילויים. הסכום הוא 10 אלפים ל"י. המדובר הוא בסטפנדיות מיוחדות לבחורים שאין להם אפשרות ללמוד בכספם, בארץ ובחו"ל. מקרים אלה מתרבים עם העליה החדשה ורוב האנשים הנהנים מכך הם עולים חדשים. הוקמה ועדת סטיפנדיות בהרכב: האוניברסיטה העברית, התכניון, הפועצה המדעית, מכון וייצמן יחד עם משרד החנוך. הסטיפנדיות האלה מוכרזות לפעמים לתפקידים מוגדרים. אין לנו הרבה כסף למטרה זו, ואנו מצטערים על כך מאד. על כן בקשנו בהצעת התקציב שלנו 20 אלף ל"י.

בסעיף: מפעלי ספרות, לא היתה כונה ליסד הוצאת ספרים מסשלתית. המדובר הוא בכמה מפעלי ספרות יסודיים, שאיש לא יטיל ספק בחשיבותם והם עלולים לרדת לטימיון. שמעתם ודאי על מפעלו של קוסובסקי. הוא השלים כעת את מפעלו ואנו עוזרים לו בטאמציו להדפיסו. כן נכלל בסעיף זה המלון של בן-יהודה שראש הממשלה הבטיח שבשעה שתקום מדינת-ישראל יוצא סוף סוף לאור. כלולה בזה ספרות תור הזהב טימי הביניים, ישנה גם תמיכה לעתון מקצועי מיוחד: עתון לאנליזה סתימטית.

בסעיף: קרן הסעד לתמיכה פיוצרים מדובר על 12 אלף ל"י נתמכים אנשים כמו: הזו, משה שמיר, גורודצקי, סופר המתכוונן לכתוב את וומן המלחמה במשך 4 שנים ועוד. בתוך תמיכה זו נכלל סכום של קרוב לאלף ל"י למפעלים קונסטרוקטיביים של סופרים דוברי אידיש אשר אינם יכולים להגיע לידי בסוי בגלל חוסר ידיעתם את השפה העברית. מקרן זו חפץ נהנים בשופן קבוע כ-20 איש וישנן גם הקצבות חד-פעמיות.

מקר האוספים הוא אותו דבר שסיפרתי על מר דה-פריס. על "פרוזדור" הסברתי קודם לכן.

אשר למועדוני הנוער במחנות, אלה הם בעצם
אולפני לסוד לנוער ללא מועדונים. עושים בהם רק מלאכה אחת: סלמדים
את הלשון העברית. המועדונים האלה נמצאים במחנות העולים.
הסכום של 13 אלף ל"י לשנה יכול לקיים לכל היותר 15 משרות מורה בכל
הארץ.

2400 ל"י הוא הסכום המוקדש למט מקביל.
הכונה היא למט מקביל לקופות החולים, לכל העובדים ברשת ההוראה
וההדרכה.

אשר לשאלת אל-דמע, עלי למסור רק אינפורמציה
בתחום השאלה שיו"ר הועדה ש שאל. אל-דמע פוטר ויצא מן העבודה.
הוא מנהל כעת בית-ספר של זרם העובדים במנדל גר. אנו חוקרים עכשיו
ענין זה ביסודו ואני סניה שהשר יוכל לתת תשובה כוללת תוך שבוע ימים.

לעצם, צריך היה משרד החינוך והתרבות להופיע
בפני ועדת הכספים כתובע ולא כנתבע. אינני רוצה כאן להרחיב את הדבור
על כך, אבל לא זו בלבד שאיננו רואים כל אפשרות להרחיב את מסעיפיים
האלה אלא היאנו שמחייט מאד אילו הועדה אישרה לנו תוספת להרחבת הרשת
כולה.

אני נועל את הישיבה. הישיבה הבאה תתקיים
מחר בשעה 09.00.

היו"ר ד. צ. פנקס:

הישיבה נועלה בשעה 13.00.